

Kan demokratin hantera klimatfrågan?

Naghmeh Nasiritousi, statsvetare vid Stockholms universitet

Sverker C. Jagers, statsvetare vid Göteborgs universitet

Vårt kollektiva problem och vårt kollektiva ansvar

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. Den är mycket komplex och politiskt svår att hantera. Våldigt många aktörer är inblandade. En stor andel av jordens befolkning och företag bidrar till problemet. Exempel på stora utsläppskällor är växthusgaser från transporter, jordbruk, uppvärmning, kylning och industriproduktion. Många aktörer och intressen behöver samordnas. Många olika beteenden behöver förändras. Klimatfrågan är med andra ord ett kollektivt problem. Det betyder att alla måste bidra till att minska problemet. Detta låter sig inte göras hur lätt som helst.

Många människor drabbas redan av klimatförändringarna. Fler riskerar att drabbas när klimatet förändras allt mer. Det är en stor och viktig politisk utmaning att hantera, hjälpa och till och med kompensera drabbade människor, företag och länder.

Den koldioxid som släpps ut idag kommer att påverka kommande generationer. Foto: Andrei Dakutska/Mostphotos.

Utmaningen kommer att bli större i framtiden. De som i huvudsak kommer att drabbas är den yngre delen av befolkningen och kommande generationer som ännu inte är födda. Den

koldioxid som släpps ut idag kommer att påverka klimatet under flera decennier i framtiden.

Hur kan vi minska riskerna för dessa grupper? Är världens demokratier rustade för att hantera de här utmaningarna?

Klimatförändringar — en utmaning för demokratin

Klimatfrågan utmanar framförallt den representativa demokratin. Den bygger på att folket styr genom allmänna val av förtroendevalda till beslutsfattande församlingar. De politiska mandatperioderna är relativt korta – ofta tre, fyra år. Men klimatfrågan sträcker sig långt över tid och rum. Demokratin kräver också att majoriteten står bakom politiska beslut. Det kan vara svårt att nå samsyn när stora lagförändringar föreslås.

Frågan är om det behövs mer eller mindre demokrati för att tackla klimatfrågan. Om du tycker att mer demokrati är svaret sätter du ditt hopp till att alla vill minska klimatförändringarna. I så fall behövs mer direkt demokrati. Ett exempel är folkomröstningar som ger möjligheter att kräva strängare klimatåtgärder än vad våra folkvalda lyckats åstadkomma hittills. Ett annat är medborgarsamlingar där en grupp medborgare med olika bakgrund och åsikter bjuds in till samtal om hur klimatfrågan kan lösas. Idén är att information och dialog ska minska politiska låsningar och stärka allas delaktighet i beslut kring klimatfrågan.

Om du tycker att mindre demokrati är svaret tänker du tvärtom. I så fall tycker du nog att

ingen är beredd att frivilligt göra de uppoffringar som krävs för att minska klimatförändringarna. Istället behövs en stark stat eller en stark politisk ledare. Då kan vi få till en effektiv kollektiv lösning som inte tar hänsyn till aktörernas (egen)intressen och som kan tvinga enskilda människor, företag och organisationer att leva och bete sig mer klimatvänligt än vad de gör idag.

Klimatdemonstration med Greta Thunberg och Fridays For Future. Foto: Hans Christiansson/Mostphotos.

Vilken demokrati?

Sammanfattningsvis utmanar klimatfrågan hur vi ser på demokrati. Det är därför viktigt att diskutera vad demokratin ger för möjligheter att lösa problemet. Men även hur olika typer av demokratier skiljer sig åt och vilka begränsningar som finns.

Diskussionsfrågor

▲ Varför är klimatfrågan en stor utmaning för den representativa demokratin? Kan de politiska partierna i riksdagen arbeta med klimatfrågan på ett mer effektivt sätt? Hur ska de agera gentemot alla de olika intressen som är inblandade i klimatfrågan?

▲ Kan klimatfrågan ge nya möjligheter för alla att engagera sig? Kan den driva fram nya former av demokrati? Vilka i så fall? Vilken roll kan till exempel folkomröstningar och medborgarsamlingar spela i klimatarbetet?

▲ Även om klimatfrågan alltmer framstår som vår tids främsta ödesfråga kan man inte bortse ifrån att det finns andra stora utmaningar att lösa. Exempel är arbetslöshet, ojämlikhet och våld i samhället. Hur ska demokratin prioritera bland alla dessa utmaningar? Vilken roll kan representativ demokrati och direkt demokrati spela?

